

skrbni upravi odriniti vse, kar bi svobodo tlačilo, bodi-si v zasebnem društvu, v rodovini, občini, cerkvi itd.; ravno tako hudo delstva svobodi nevarna, post. plen ljudi, uvod, nepravično držanje v zaporu, sploh vsako zvitost in nasilstvo.

Treba še zavériti politiško svobodo, na katero vendar državljani nimajo ne tolike občne niti nepogojne pravice, kakor na čisto človeško in državljansko. Pokihdob društveno pravo zahteva kolikor je mogoče največe osvobojenje prave skupne volje, to je, da se, kolikor se dá, oblast prenese poštenemu glasilu, prva naloga umne ustavne politike mora biti, da se podeli vsem društvnikom (v državi tedaj vsem državljanom), kateri ali na kolikor se morejo pokazati po umni rabsodbi sposobni in pripravni za razumno in zvesto izjavljenje svoje volje v občnih zadevah, to je, neposrednji ali posrednji delež na odločevanji v občnih rečéh, in sploh, da se ne ustanovljuje nikake druge nejednakosti v politiških právih, nego ktere so deloma po občnih pravilih, deloma po posebnih razmerah in okolnostih mestoma se nahajajočih opravičene, ter se po očitni potrebsčini in koristi, in po občni priznavi razumnih ljudi priporočajo.

Res je, da nekteri narodi negodni niso sposobni za polno politiško svobodo, toda vlada ima sveto dolžnost po umni in primerni vzgaji ljudstvo pripravljati za tako svobodo.

Sredstva dušeča politiško godnost so: prikrivanje državnih poslov in zadev narodu ali narodom ter utopljenje ljudstva v preveliko privržnost tvarnih zajmov; samosilstvo; nazadnjaštvo; najhujše pa svobodo kazi v ustavnih državah skvarstvo, katero se rabi proti volilcem in odbrancem na mnogoteri način, in sili, da se daruje občna blagost gnjusni sebičnosti, dolžnost in prisega pečeteljski ugodnosti; in to za soboj donaša pregon svobodomiselnih in značajnih možev, hlinavcem in slinavcem pa priklonost in časti v obilnosti trosi; poštenost in značajnost zatira, pesjo pohlebnost, hinavščino, zaničevanje človeške vrednosti itd. pa košato goji. Tako skvarjenemu in pravno prepadašemu narodu se inači ne more pomagati, nego z zdravo prosveto in modro urejenimi vzgajališči.

Po R. predelal R. B.

Rimska cesta.

Mythologična črtica.

Spisal D. Trstenjak.

Marsikteri je že premišljeval, zakaj se snova (massa) zvezd, katero Nemeec imenuje „Milchstrasse“, Rimljan: „lactea via“ — mlečna cesta — pri Slovencih veli: rimska cesta — cesta v Rim.

Da umno razlago tega poznamovanja dobimo, moramo pogledati, kar drugi narodi o rimski cesti pripovedajo.

Pri Grkih je poznamovanje vzeto po barvi, zato se veli: *γαλαξίας οὐρανός*. (*Plutarch. de plac. phil. III. 1.*) Mislili so si jo kot mlečni žar. Ravno takošno poznamovanje nahaja se tudi pri Nemcih: „molkstrale“ (glej *Norddeutsche Sag. Geb. Nr. 425*). Po grški povesti je rimska cesta razlito mleko kraljice božanstev svitlobe — Here, po rimski pa — boginje Ope (Ops). Zeusovi sinovje bi bajoda ne bi mogli biti deležni nebeške česti, ako ne bi bili zizali na Herinih prsih, zato so Heri — Herakla in Hermes na prsi djali. Ko je Hera to bila zapazila, je otroka odbila, mleko se je raztrosilo — in postala je mlečna cesta (*Eratosthenes, Catast. 44*). — Enake basni imajo tudi Rimljani. Hygin sporoča (poët. astron. II. 43) govoričvi o „*circulus orbis lacteus*“, „*Mercurio infanti puero in sciam Junonem dedisse lac: sed postquam eum rescierit Majae filium esse, rejecisse eum a se, et ita lactis profusi splendorem inter sidera apparere*“. Kakošne natorne prikazni v teh basnih tičijo, niso še *mythologi* dognali. Vendar že tudi pri Grkih najdemo namislik o cesti, in sicer, da je mlečna cesta — solnčeva cesta. Enakošne namislike najdemo v nemških povestih, po katerih se veli: „*Himmelsstrasse*“, Kuhn (*Westph. Sag. str. 86*) piše: „*Das Volk meint, die Sonne stehe Mittag regelmässig in der Himmelsstrasse, oder sie drehe sich nach der Sonne, und erscheine da zuerst, wo jene untergegangen*“. — Rimljani so rimsko cesto tudi imeli za cesto bogovov:

Est via sublimis coelo manifesta sereno:

Lactea nomen habet: candore notabilis ipso.

Haec iter est Superis ad magna tecta Tonantis

Regalemque domum.

Primerimo še namislike drugih narodov o rimski cesti: Irokezi jo imenujejo: cesto duš; Turci: hadžiler juli — cesta romarjev; vsak romar v Meko in Medino se veli: hadži. Grimm tolmačuje to poznamovanje s temi besedami: „Bei den Türken dürfte wohl die locale Richtung der Milchstrasse von N. W. nach S. O. hauptsächlich in Anschlag zu bringen sein“.

V krščanskem sredoveku so jo imenovali: *via sancti Jacobi* zarad romanja v sant Jago di Compostella v španjolski Galicii. Po romanji v Rim*) je gotovo tudi obveljalo slovensko poznamovanje: rimska cesta, ker romanje se pri Slovencih veli tudi: božja pot, po kateri se lahko v nebesa pride, toraj kakor pri Rimljanih: *iter ad Superos*.

Oholi Magjari jo imenujejo: *hadakuttga*, *via belli* — bojna pot, ker so se pri svojem naseljevanji v Evropo rimske ceste držali.

*) Romanje samo po sebi pomenja v Romo hoditi.

Amerikanci imajo enake namislike o rimski cesti, kakor Irokezi. Njim je: pot duhov. Oni mislijo, da so zvezde stari pobožni Indijanci, in rimska cesta — pot, po kateri Indijanci noje (štruce) lovijo (Müller, „Gesch. der amer. Urrelig.“ 54. 256).

Litevci jo imenujejo ptičjo (paukszcziû) cesto, ker so si, kakor tudi nekdanji Slovani namišljevali, da duše umrlih v podobni ptici golobici v nebesa letajo.

Srbi jo imenujejo: kumovska slama, in pripovedajo: „da je kum u kuma ukrado breme slame, pa kako ga je nosio, slama izpadala i prosipala se putem, onako Bog ostavio na nebu za vječni spomen“ (Vuk, rječ, s. v.). Vendar ta namislik ni prvotno slovansk, nego iztočnih narodov, ker se v syrskem jeziku veli: ševil tevno, via paleae, arabski: tarik al thibn, via straminis, koptski: pimoit ente pitoh, via straminis, pri Arabljanih tudi: derb ettiibenin, cesta nosačev rezane slame (Heckerlingträger), armenski: harta cogh (paleae fur): „Alle diese Namen, pravi Grimm, laufen auf verzettelte Spreu hinaus, ein flüchtiger Dieb hat sie fallen lassen“.

V škocijanske jame.

Istinita pripovedka iz našega časa; zraven kratek popis škocijanskih jam.

(Zapisal Fr. M.)

I.

Kaj te vleče tje za goro,
Kaj te miče tak močno?

Bilo je v nedeljo, 10. svečana; za gorami se še ni zoznala bela zóra, temna oblačna noč je še vladala povsod; in ker sem prejšnji večer pozno v noč spat šel, spal sem trdno, ko globoko v gozdu ležeči hrast. Kar naenkrat me zbudí čudno nenavádnó ropoštánje na oknu spalnice moje; vstanem, vprašam, kdo je i kaj zahtéva v temni noči: „Vstani, z menoj bodeš šel, važen opravék imam,“ mi zadóni znani glas po ušesih. Nekoliko nerad sem se ukradel iz naročja milega morfeja, pa vendar — vstal sem. Vžgal sem petrolejno lampo, odprl vrata, ter peljal znanca v sobo. Tú mi jame pripovedovati o neki, kakor je sam rekel, „čudni sanji“. „Sanjalo se mi je — pravi — da moram bití danes s svojo nevesto v V... pri sv. maši, in Že je hotel da bi mi dalje povedal, pa naenkrat jo zasukne: